

ACC. N:R M. 14760: 1-10.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Marghen Persson*
Härad: *Rönneberg* Berättare: *Alfred Olsson, F. l. Ybb*
Socken: *F. l. Ybb* Berättarens yrke: *kyrkovaktmästare*
Uppteckningsår: *1959* Född år *1891* i *Beshöv*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Begravning. s. 1-10.

Lu F 70

Begravning

Dödsannonser har nog inte varit till i mer än 30-40 år, tryckta bjudningskort också. Nu skickas de ju med post, men förr gick de omkring med dem.

Bibbel och psalmbok begagnar de ännu att lägga hos den döde. Det fick åkniinstone mina föräldrar. Tvätta döda brukte de ha gamla snälla kringor till. Där var t. ex. "Emma Adolt", som brukte gå omkring och göra det; min svärmor som var gift med kyrkovaktmästaren gjorde det också. Numera hjälper sjuksköterskan till.

I alla tider har de smyckat med lite gröna rankor, som de la eller fäste på den döde, men det är ju så olika. Ringar fick de nog behålla, det fick då mina föräldrar.

Förr i tiden hade de så många rum så de hade plats till den döde hemma. Då hängde de vita lakan för fönstren och satte de gärna upp ett altare med ett par ljus vid huvudändan. I många fall kläddes de då väggen bakom med vitt. Och vita lakan har de inte slutat med ännu, om de har någon avliden hemma. Men sedan vi fick bårhus hör uppe är det ju sällsynt.

Förr var det bara raka svarta kistor men sådana ser man aldrig nu. Nu är det merendels ekkistor. Svängda kistor har jag haft ett par under min tid, men nu är det mer ens allt; standardmättet är 2 meter - 2,20. Så gott som alla kistor har järnbeslag, men det finns ju utan också. Jag tror här har bara varit en enda på min tid. Då färd de använda bärremmar. Förr var det alltid skruvar, en i vatt hörn och en i var sida på mittben, men nu är det lös. - En gammal man här nere vid Kyrkebacken, Hans Arvidsson, gjorde många kistor när jag var liten. Det blev ju bara de vanliga svarta. De första fabriksgjorda kistorna skulle jag tro kom från Olaf Persson i Landskrona som hade smickeri verkstad. - Det är väl troligt att de anhöriga tillslöt kistan, och när de hade den hemma blev det ju gärna inte förr än begravningsdagen.

Likbären hänger ^{i vapenhusets tak} i gamla kyrkan ännu. Den ägdes väl av församlingen. Jag kan säga så mycket som att fyra man kunde inte bära den, så stor som den är och med kista och allt, då fick de skifta. (På likbären, som är svart och har fyra långa

handtag, står målat på ena kortsidan S:t Ibs församling och på den andra Hveen 1820).

Det är nog 60-65 år sedan likvagnen kom hit. Troligen skaffade församlingen den. De första fem åren jag var här betalade de 2 kronor. Det skulle vara för att tvätta och hålla vagnen ren. - Hästar får man ta den som är ledig. Är det bönder får de förstås låta sina egna hästar gå. För körde de med två hästar, men nu är här ju nästan inga, så nu kör vi bara med en häst. Då sattes de granna selarna på, svarta med silverbeslag, de som det hade. Likvagnen är fritt, men körkass och hästar får var och en betala själv.

Fötterna skall bäras först, det är inget att la fel på. Det är ju helt naturligt. Var där söner bar de alltid vid huvudet, annars den närmaste släkten.

I processionen kommer först prestavarna sedan kistan och så går eller åker änkan (eller änklings ^{närmast}) efter. Vi har köpta prestaver. De är nog lika alla: svarta stänger med svart flor på. På de gamla prestavarna var det knoppar överst men här är det kors.

Prestavärande är gärna ett par goda vänner till den avlidne, ett par hedersmän helt enkelt. Det skall alltid vara lite äldre personer, men där är det inte fråga om släkten.

Vi har oftast jordfästning på söndagarna för då är det lättare för de anhöriga att komma hit. Det brukar vara klockan halv två. Förr hade vi jordfästningar i nya kyrkan också, men bårhuset är ju här, och kyrkogården är bara här vid gamla kyrkan. De som driver i land kan vi inte ta in i kyrkan, men annars hålls alla jordfästningar inne. Förr var det kanske mer ute.

Prästen håller alltid begravningsstal. Det händer rätt ofta att anhöriga och andra håller tal efter sista psalmen och lägger ner en krans. Alla manliga arbetare får en krans av fackföreningen, och då är alltid en representant för föreningen med. Efter kransnedläggning läser alltid kyrkoherden en bön.

Självaringning ringes vi klockan 10 söckna dagar om det blir anmält före den tiden, annars blir det följande dag. Om de särskilt begär det ringes vi också söndagar 11.30. För en vuxen person ringes vi en halvtimme och börjar och slutar

med stora klockan, för barn under 12 år börjar vi och slutar med lilla klockan och ringer en kvart. - Tacksägelse ringning är bara en gång om året, Alla Helgons dag, när prästen har läst upp från predikstolen alla som dött under året. Då ringer vi i fem minuter. - Det är gammal sed här att ringa efter jordefästning, tills folket kommer från gravarna och utom kyrkans område. Det är ung. fyra minuter. När jordefästningar var i nya kyrkan på den tiden de körde med hästar, ringde vi tills vi beräknade att de hunnit dit där de skulle dricka kaffe.

Avgift för gravöppning, höljning och ringning betalas till kyrkokassan. Om det är utsocknes betalar de till mig. För församlingsbor är det ingen extra avgift till prästen och kanton.

Kyrkokassan får söja för att muren här omkring gamla kyrkan blir hållen i ordning. I år har de t.o.m. lagt om 30 meter mur. Kring nya kyrkan var det träpälars med trädbuellan medan häcken växte upp. Inne på den gamla kyrkogården (innanför muren) växer bara lind, i utkanten aln

och på västsidan pyramidpopplar som vi har satt som skydd
nu på senare är.

Förr hade de gravlotter efter hemmansnumren. Det är bara
en enda här som blivit begravd på husbondfolkets plats,
en gammal färaschät, Andreas Borgström. Han är begravd
på Kungsgårdens plats men de själva ligger där inte. - På den
platsen som egentligen är utbagen till allmänning begravs
vi sådana som dröjer i land. Förr begravdes ju de fattiga
merendels på allmänningen men det är helt och hållet
bortskaffat.

Där ska vara en präst begravd inne i kyrkan. (Nedan för
predikstolen en sten med inskriptionen: Her under hoies
Salig Her Johan Hansen Ertnand som s. hensor i Herren den
[oläsligt] augusti 1650 i hans allders 45 aar med tvende hans
oc efterlate hustrues s. døttre som fører hensor i Herren.
Gud give dem en gledelig opstandelse. - [Runt kanten:]
Min efterlate Hustru oc Børn ieg Gud wil befale
Hend dem faderlig trøste oc huswale.)

När det är tjäle får man spränga opp, det har jag gjort många gånger, men förr har de väl försökt kila opp. Graven skall vara tre alnar djup - det är ett gammalt mått. Sen som man hittar lägges ner vid sidan om kistan på samma djup. Det är inte mer än en 15 år sedan vi började lägga gränris på graven. I gamla tider fick begravningsföljet själv hölja på, det talade min gamle far om. - Gravarna ligger alltid i öster-väster för de skall alltid se mot den uppgående solen.

De svarta höga gravvårdarna är äldst. De står där som riktiga spöken. Sen har de blivit mindre och lägre. Nu är de flesta av grå granit, några av röd och vi har t.o.m. en i någon sorts blå granit från Norge. Vi har tre gravkors av trä, men de är inte så gamla. Det är över ett par tyskar och en estländare som drev i land under kriget. Här finns några gamla järnkors från 1800-talet. De är nog tillverkade på gamla gjuteriet i Landskrona. Sinnad gravvård har bara en, fyrmästare Schroeder som begravs i fjor. Den har ritats av konstnären Lasse Johnson. Där är fyrens strålar, kompassen,

sjömärket och vägarna. - Man får då visst inte ha hurdana gravvårdar som helst. Gravvårdsentreprenören får skicka en räkning som måste godkännas av kyrkorådet.

Gravkullar har de tillä vidare tills de får råd till sten. De pryds med blommor i kruka eller glas och jämnas när där ska sättas sten. Förre hade de plåtringar som de samlade lite jord och planterade i, "diskbaljor" som jag kallar dem. Sådana finns här många. - Blommor har de väl satt i alla tider. Det får vara sådana som håller sig och nästan sköter sig själv, t.ex. pelargonier, begonier och lubellier.

Alla Helgons dag är gravsmuckningsdag här, annars smyckas de var fredag - lördag och till högtiderna. Brinnande ljus är det någon som sätter under adventstiden. Det finns ju särskilda adventslykter. Julgranar sätter väl många men utan ljus i.

När jag var liten skulle det alltid vara en pärlekrans med på begravning. Det var glaspärlor i svart och vitt. Men sådana har det inte varit någon enda sen jag tog fatt.

Nej, de får absolut inte begrava någon annanstans än på en kyrkogård. Där var en som ^{de}sökte om att få sprida askan i Öresund men det fick de inte. Då la de honom på kyrkogården här, så blev det i alla fall mitt i Öresund. - De som driver i land här begravas på f.d. allmänningen. Där står ett stort ankare och en sten med ett kors och texten De som havet tog och återgav.

En hel del har blivit kremierade. Det började för 10 år sedan. De flesta är nog snobbt det men jag vill absolut ha det. När de ska ha hygien i så många andra ting så...

Bårhuset tror jag vi fick i början på 40-talet. Det var kyrkoherden och jag som ville ha det.

För att hedra den döde brukar de alltid ha lite grane och strö framför sorgehuset. Om det ligger ut till vägen stannas folk gärna och håller stilla ett tag. Här har vi förstås inget grane utan får ta från fastlandet. Ibland strör de bukbon i stället.

Inne i gamla kyrkan hänger två minnestavlor på väggen.
(Tavlorna är exakt lika med blommar av papper, möjl. tyg
i blått, vitt och guld. Den ena är till minne av Pehr
Mårtenssons och Kjersti Hans Döters bröllop år 1863, den
andra "minne efter afdöda flickan Ingrid Kristiansdöter
1845)